

032786 Gav

MADDE YATIRILAN ETAT / SONRA GELEN DÖKÜMAN

۱۳۳۲؛ زکریابن محمد قزوینی، کتاب آثارالبلاد و اخبار العباد، چاپ
فردیناند ووستنفلد، گوتینگن ۱۸۴۸، چاپ افست و سببادن ۱۹۶۷؛
[یعقوبی، تاریخ]؛

W. F. Ainsworth, *Travels and researches in Asia Minor*, London 1842, vol.1 109 ff.; Albert d'Aix, *Historia Hierosolymitana*; Chalandon, *Les comnènes*; V. Cuinet, *La Turquie d'Asie*, Paris 1894, vol.4, 551 ff.; Dernschwam, *Tagebuch einer Reise nach Konstantinopel und Kleinasien*, ed. Babinger, Munich 1923; Charles du Fresne Du Cange, *Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis*; V. Flottwell, "Aus dem Stromgebiet des Qyzyl-Yrmaq (Halys)", in *Petermanns Mitteilungen*, Suppl. no.114 (1895), 38 f. and 50 (با نقشه‌ای از خرابه‌های دژ); Joseph von Hammer-Purgstall, *Geschichte des osmanischen Reiches*, Pest 1828-1835; Ibn 'Ibrī, *Kitābā de Maḳṭebānūt Zabnē*, ed. Bruns and Kirsch, Leipzig 1789; *ĪA.s.v.* "Çankırı" (by J. H. Mordtmann-[Besim Darkot]; R. Leonhard, *Paphlagonia*, Berlin 1915, 66 and 120 (with illustrations); G.Le Strange, *The lands of the Eastern Caliphate*, Cambridge 1930, 158; Leunclavius, *Historiae Musulmanae Turcorum*, Frankfurt 1591; G. Märcker, in *Zeitschrift der Ges. f. Erdkunde*, 34 (1899), 368 f. and 373; A. D. Mordtmann, "Die Dynastie der Danischmende", *ZDMG*, vol.30 (1876); [Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ = Neşri tarihî*, ed. Faik Reşit Unat and Mehmed A. Köymen, Ankara 1995]; August Friedrich von Pauly, *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, ed. G. Wissowa, W. Kroll, and K. Mittelhaus, Stuttgart 1894-1970, vol.7, 707 and 1258; W. Ramsay, *The historical geography of Asia Minor*, London 1890, 258; Ritter, *Erdkunde*, vol.18, 353 ff; Ch. Texier, *Asie Mineure*, 617; Theophanes, *Chronographia*;
نیز - سالنامه‌های ولایت قسطنطنیه از ۱۲۸۶ / ۱۸۶۹ - ۱۸۷۰.

/ ی. ه. مورتمان، [ق. تشر] (د. اسلام) /

چانگیری ← چانگیری

چاو، پول کاغذی که در دوره ایلخان گینخاتو خان (جک: ۶۹۰-۶۹۴) به تقلید از چین در ایران رواج یافت. واژه چاو از واژه مغولی میانه و چینی Chao گرفته شده است (دورفر^۱، ج ۱، ص ۳۰۴؛ قس د. اسلام، چاپ دوم، ذیل ماده). در چین در

کرده‌اند، به دقت بررسی نشده است. همین امر درباره «تاش مسجد» و رواق درویشان مولوی، و کتیبه‌های آن نیز صدق می‌کند که براساس آنچه اینزورث نقل کرده، قدمت آنها به عصر خلفای دوره اسلامی می‌رسد. تاریخ بعضی از مساجد احتمالاً به دوره امپراتوری روم شرقی می‌رسد (کوتینه^۱، ۱۸۹۴). مسجد اصلی آن را سلیمان اول در ۹۹۶ ساخته است.

معادن عظیم نمک مغاره، در فاصله دو ساعتی جنوب شرقی چانگیری (همان، ج ۴، ص ۴۲۷؛ مارکر^۲، ۱۸۹۹)، در دوره روم شرقی نیز مشهور بوده است (دوکانز^۳، به نقل از نیکولائوس میرسوس^۴، زنده در پایان قرن هفتم / سیه‌دهم). این نمک هنوز هم به شیوه ابتدایی استخراج می‌شود (از سه هزار تا پنج هزار تن در سال). به زمین لرزه‌های بزرگی که بارها شهر را لرزاند (و آخرین آن در ۱۳۲۳ ش / فوریه ۱۹۴۴ روی داده) در سده‌های میانه نیز اشاره شده است. قزوینی در کتاب آثارالبلاد (ص ۳۶۸) گزارش زمین لرزه‌ای را داده که در ۴۴۲ / اوت ۱۰۵۰، شهر چانگیری را ویران کرد.

به نوشته تکسیه^۵، چانگیری در قرن سیزدهم / اواسط قرن نوزدهم، حدود ۱۶۰۰۰۰ تن جمعیت داشت که بیشتر آنان مسلمان بودند و بیش از چهل خانوار یونانی نداشت. در ۱۸۳۹/۱۲۵۵ چیاچف^۶ تعداد خانه‌های شهر را ۱۸۰۰ باب تخمین زده است که چهل خانوار آن مسیحی بودند. کوئینه ساکنان شهر را در آخر قرن سیزدهم / نوزدهم، ۱۵۶۳۲ تن گزارش کرده است که ۷۸۰ تن از آنان مسیحی و ۴۷۲ تن از آنان ارمنی بوده‌اند. سالنامه قسطنطنیه جمعیت شهر را ۱۱۲۰۰ تن، لئونارد^۷ (۱۹۰۳/۱۳۲۱) ۲۵۰۰۰۰ تن در پنج هزار خانه و مورتمان^۸ حدود ۳۰۰۰۰۰ تن در پنج هزار خانه، که ۱۵۰ خانوار یونانی و پنجاه خانوار ارمنی آنان بعد از جنگ جهانی اول مهاجرت کردند، گزارش داده‌اند. در سرشماری ۱۳۷۰ ش / ۱۹۵۰، جمعیت شهر ۱۴۱۶۱ تن، جمعیت قضا ۷۳۴۰۲ تن و جمعیت ولایت ۲۱۸۲۸۹ تن بوده است.

منابع: [ابن اثیر؛ عزیزین اردشیر استرآبادی، بزم و رزم، با مقدمه ترکی محمدنواد کوپرلی، استانبول ۱۹۲۸]؛ اولیا چلبی؛ حسن بن علی توقادی، تاریخ آل دانشمند، در حسین حسام‌الدین، آماسیه تاریخی، استانبول ۱۳۲۲؛ مصطفی بن عبدالله حاجی خلیفه، جهان‌نما، چاپ ابراهیم متفرقه، استانبول ۱۳۲۲/۱۱۴۵؛ [محمد بن حسنجان سعدالدین افندی، تاج التواریخ، استانبول ۱۲۷۹-۱۲۸۰]؛ طبری، تاریخ (لیدن)؛ [درویش احمد عاشق پاشازاده، عاشق پاشازاده تاریخی، چاپ عالی‌بیگ، استانبول

1. Cuinet	2. Märcker	3. Du Cange	4. Nicolaos Myrepsos	5. Texier
6. Tschihatschhoff	7. Leonhard	8. Mordtmann	9. Fr. Taeschner	10. Doerfer